

Nomenclatura botanică populară – între lexic structurat și lexic nestructurat

Oana Zamfirescu*

Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Str. Th. Codrescu 2, 700481 Iași, România

Despre articol

Istoric:

Primit 23 decembrie 2016

Acceptat 23 ianuarie 2017

Publicat 23 martie 2017

Cuvinte-cheie:

lexematică

nomenclatură

denumiri populare de plante

Rezumat

Acest articol are drept scop investigarea statutului nomenclaturii populare a plantelor din perspectiva lexematicii, teorie dezvoltată de către Eugeniu Coșeriu. Lingvistul consideră că terminologiile (populare și științifice) sînt simple clasificări obiective și convenționale subsumate ordinii realității. Ele fac parte din lexicul nestructurat, nu din cel structurat. Pe baza materialului pus la dispoziție de surse diverse (dicționare etnobotanice, enciclopedii, lucrări în care au fost consemnate fitonime strînse de pe teritoriul țării), se stabilesc caracteristicile care încadrează această nomenclatură în lexicul nestructurat și cele care o încadrează în lexicul structurat. Concluzia, după consultarea surselor, este că termenii fitonimici populari se află la granița dintre limbajul comun și cel științific.

1. Preliminarii. Terminologia din perspectiva lexematicii

Concepția lui E. Coșeriu despre terminologie este prezentată în două dintre lucrările sale: *Principios de semántica estructural* și *Palabras, cosas y términos* (v. și Florescu, 2011). Prima dintre lucrări este alcătuită dintr-o serie de studii care au drept scop prezentarea sistematică a problemelor referitoare la structurarea lexicului. Între acestea se află studiul *Introducción al estudio estructural del léxico*, care prezintă distincțiile făcute de E. Coșeriu pentru analiza structurală a lexicului. Distincțiile coșeriene sînt: cuvinte și lucruri, limbaj primar și metalimbaj, sincronie și diacronie, tehnica discursului și discursul repetat, arhitectura și structura limbii, sistem și normă a limbii, relația de desemnare și relația de semnificare. Prima dintre aceste distincții, cea dintre cuvinte și lucruri, este cea care tratează problema terminologiilor. Autorul afirmă tranșant că terminologiile nu sînt decît „simples <nomenclaturas> enumerativas que corresponden a delimitaciones en los objetos” (Coseriu, 1986, p. 96). Astfel, se separă lexicul comun / uzual / structurabil care cuprinde cuvinte de lexicul terminologic, care cuprinde termeni. Avînd în vedere această distincție, termenii (adică cuvintele care aparțin științei și tehnicii / lexicului nestructurabil) și cuvintele (care aparțin lexicului structurabil) sînt tratați ca unități lingvistice cu proprietăți complementare. Prima diferență dintre termeni și cuvinte este reprezentată de modul specific de structurare din cadrul fiecărei categorii. Termenii se referă la caracteristicile lucrurilor și sînt clasificări obiective ale realității. „Structurarea” lor nu corespunde normelor limbajului, ci exigențelor din cadrul tehnicii și științelor, se schimbă în funcție de progresul științei și tehnicii, și nu depinde de schimbarea lingvistică. Cunoașterea semnificațiilor este direct proporțională cu cunoașterea științelor care îi utilizează și nu ține de cunoașterea limbii (v. și Vascenco, 1975, p. 14–15). La polul opus se află cuvintele. Acestea fac parte din lexicul uzual. În consecință, cuvintele sînt dependente de normele limbajului și structurarea lor se face prin intermediul relațiilor de semnificare. Aceasta înseamnă că structurările din lexicul comun sînt de tip semantic. În *Palabras, cosas y términos*, E. Coșeriu oferă un exemplu: „Así, el significado de *parole* en francés lo define la semántica estructural del francés por las oposiciones en las que *parole* funciona en esta lengua, o sea, con respecto a los significados de *mot*, *discours*, *propos*, *boniment*, *devise*, *sentence*, *expression*, *langage*, etc., mientras que

* Adresă de corespondență: zamfirescu@yahoo.com.

el término parole en la lingüística saussuriana lo define esta lingüística por una delimitación en las cosas mismas y prescindiendo de las oposiciones en las que esta palabra funciona en francés; mejor dicho, lo que en este caso se define es la cosa <parole> y a esta cosa se le atribuye la designación *parole*” (Coseriu, 1987, p. 181).

Al doilea element care desparte cele două categorii de semne lingvistice se referă la relațiile de desemnare și de semnificare. În cazul termenilor, care sînt substitute ale lucrurilor, relația de semnificare coincide cu relația de desemnare. În cazul lexicului comun, structurabil, cele două relații sînt diferite una de cealaltă.

Al treilea element care diferențiază lexicul nestructurabil de cel structurabil este consecința anulării graniței dintre desemnare și semnificare în cazul terminologiilor. Drept urmare, delimitările tehnice și științifice sînt făcute în realitatea obiectivă și structurările lingvistice în intuirea realității, în planul semnificațiilor (Coseriu, 1987, p. 182–183). Al patrulea element al diferențierii dintre terminologie și lexicul structurabil se referă la caracterul delimitărilor terminologice. Acestea sînt precise, sînt strîns legate de realitatea desemnată (adică de obiectele reale sau abstracte / imaginare).

Al cincilea element avut în vedere de lingvist se referă la tipurile de opoziții din cele două zone ale lexicului. Opozițiile din lexicul terminologic sînt exclusive, ceea ce înseamnă că fiecare termen este de sine-stătător și opus celorlalți. Opozițiile dintre cuvintele lexicului uzual sînt inclusive, adică termenul nemarcat (negativ) poate îngloba pe cel marcat (pozitiv) (de exemplu, „zi” poate funcționa precum contrariul „noapții” dar poate și îngloba pe „noapte”, astfel încît să semnifice „zi + noapte” și, în limbaj, masculinul poate include și femininul: „logodnicul” + „logodnica” = „logodnici”, Coseriu, 1986, p. 97). Al șaselea criteriu este cel al traductibilității. Termenii terminologici (tehnici și științifici) sînt ușor de tradus deoarece țin de planul expresiei și nu de planul conținutului unei limbi. De aceea, cel puțin în principiu, se pot traduce relativ ușor (Coseriu, 1986, p. 98). În cazul lexicului uzual, traducerea este dificilă deoarece presupune o substituție a semnificațiilor unei limbi cu semnificații altei limbi (Coseriu, 1986, p. 98).

În cadrul teoriei lexematice a lui E. Coseriu, concluzia este evidentă: terminologiile (atît cele tehnice și științifice, cît și cele populare: precum terminologia agricolă, nomenclatura calului, nomenclatura plugului, clasificările botanice) sînt simple clasificări obiective, convenționale care sînt subsumate ordinii realității. Ele implică o organizare (cu caracter științific sau empiric) bazată pe criterii extralingvistice, care țin de cunoașterea lucrurilor. Delimitările se fac în structura lucrurilor și nu în materialul lingvistic.

2. Nomenclatura botanică populară

Denumirile populare românești de plante formează o nomenclatură, adică reprezintă un ansamblu de termeni, o listă de nume care aparține domeniului botanicii populare. Această nomenclatură cuprinde toate formațiile lexicale moștenite, împrumutate sau create de comunitatea lingvistică care vorbește limba română, cu scopul de a numi aceste elemente ale lumii naturale, care sînt folosite de categoriile sociale din mediul rural și urban și care se opun denumirilor științifice. Nomenclatura populară românească a plantelor are la bază procedeele denominative și tiparele formative specifice coordonatelor culturii, civilizației și limbii noastre și reprezintă o parte a cunoștințelor tradiționale asupra lumii, transmise din generație în generație.

Există, pentru limba română, numeroase lucrări care au înregistrat denumirile acestor elemente ale lumii naturale. Multe din listele, glosarele, lexicoanele, vocabularele sau dicționarele din secolele trecute (unele fiind opere de sine stătătoare, altele fiind publicate ca parte a altor lucrări ale vremii) au înregistrat fitonime. După cum arată studiile consacrate unora dintre vechile noastre texte literare, numele românești de plante sînt consemnate încă din secolele al XVI-lea și al XVII-lea în scrieri religioase, precum *Noul Testament de la Bălgrad* și *Biblia de la București* (Chivu, 2013), și în lucrări cu caracter lexicografic, exemple grăitoare fiind *Dictionarium Valachico-Latinum* și *Dictiones Latinae cum Valachica interpretatione*. Numărul lucrărilor cu caracter lexicografic care cuprind nume de plante crește simțitor în secolul al XVIII-lea. În acest secol apar: *Nomina vegetabulum*, scrisă în 1783 de Benkő Iószeff (considerată cea mai veche listă care cuprinde doar nume de plante; cuprinde 620 de nume populare de plante culese din Transilvania în trei

limbi: latină, maghiară și română), *Verzeichniss der in Siebebürgen wildwachsenden offiziellen Pflanzen*, listă scrisă de Petrus Sigerus în 1791 (cuprinde peste 150 de fitonime în 5 limbi: latină—de fapt, denumirea oficială—, germană, săsească, maghiară și română), *Nachtrag zu des Herrn Profisor Sigeus Verzeichniss wildwachsender Siebebürgisher offizineller Pflanzen*, lucrare a lui Samuel Kräutner, din 1793, *Plantarum quae in Magno hocce Principatu sponte sua crescent* scrisă în 1795 de către M. Neustädter (ca appendice al unui alt document) și lista de nume de plante scrisă de Vszelski Antal în limbile maghiară, germană, cehă, franceză și română, apărută la Budapesta, în 1798 (retipărire a listei lui Benkö, ca, de altfel, toate celelalte titluri enumerate) (Orășanu, 1900, p. 10–11). În secolul al XIX-lea, lucrările care menționează denumiri populare de plante se înmulțesc. Ca urmare a dezvoltării științei și tehnicii în spațiul românesc, în acest secol începe punerea bazelor terminologiilor științifice (v. Ursu, 1962; Munteanu & Țăra, 1983), inclusiv în domeniul botanicii moderne. Interesul pentru flora României este din ce în ce mai mare, botaniștii vremii sau cei care aveau interes pentru acest domeniu (farmaciști și medici, în special) publică numeroase lucrări în domeniu, lucrări care cuprind, printre altele, și denumiri populare de plante. Câteva dintre cele mai importante publicații ale vremii sînt: *Enumeratio stirpium magno Transsilvaniae*, scrisă de către medicul sas Johann Christian Gottlob Baumgarten (3 tomuri; pentru unele specii se dau și corespondentele românești); *Alphabetarische Zusammenstellung der saschischen, ungarischen, walachischen und deutschen trivialnamen in Siebebürgen wildwachsenden ober allgemein cultivierter Pflanzen* publicată de către M. Fuss în 1847 (listă de plante care cuprinde, pe lângă fitonimele preluate din listele anterioare, și denumiri noi), *Flora Prințipatului Moldovei pentru cunoașterea plănturilor crescătoare în Moldova*, lucrare a spișterului I. Szabó din 1841 (cuprinde denumiri românești puse în relație cu cele germane, latine sau grecești), *Notions statistique sur la Roumanie*, publicată în 1849, avînd drept autori pe I. Czihac și N. Șuțu (cuprinde peste 600 de nume românești de plante), *Enumerarea speciilor de plante cultivate în Grădina Botanică din Iași în anul 1870*, lucrare a lui Anastasie Fătu, publicată în „Revista științifică”, *Flora phanerogama din fostului districtu al Năsăudului*, publicată în 1881, în revista „Transilvania” de către Florian Porcius și *Limba botanică a țaranului român*, a lui D. Brîndză, publicată în „Columna lui Traian”, în 1882. La toate acestea, trebuie adăugate lucrările lexicografice: *Vocabularium pertinens ad tria Regna Nature* a lui Gh. Șincai (primul dicționar de științe naturale românesc, care cuprinde, pe lângă denumiri de animale și minerale, și denumiri de plante în patru limbi: latină, română, maghiară și germană), *Lesicon românescu-lătinescu-ungurescu-nemțescu*, publicat la Buda, în 1825 (cuprinde 600 de fitonime) și *Vocabulariu de numele plantelor transilvane, romanescu, latinescu (după sistema lui Linné), nemțescu și unguerescu*, publicat de T. Cîpăriu, în 1847, în suplimentul ziarului „Organul luminării” (folosește listele lui Sigerus, Kräutner și ale lui M. Fuss, completate cu cele ale lui T. Corbea și cu cele din *Lexiconul de la Buda*, lista fiind organizată alfabetic după limba română – după denumirile românești urmează denumirile științifice, cele germane și cele maghiare; acest vocabular este reprodus, în 1859, de către G. Bariț în „Calendariu pentru poporul român”) (Orășanu, 1900, p. 11–20; Grecescu, 1909, p. 23–24; Bejan, 1991, p. 6–30). În continuarea acestui progres remarcabil, secolul al XX-lea aduce două dicționare multilingve (Pricop, 2016) care au devenit lucrări de referință în domeniul botanicii și botanicii populare românești. Primul dintre aceste dicționare este cel scris de către Zach. C. Panțu, intitulat *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzînd numirile române, franceze, germane și științifice*, cu prima ediție în anul 1906 și cu a doua peste mai bine de două decenii, în 1929¹. În prima ediție sînt înregistrați 3 500 de astfel de termeni, la care, în a doua ediție, se mai adaugă 1 050, mulți dintre aceștia fiind menționați pentru prima oară (fiind rezultatul chestionarelor și anchetelor personale ale autorului). Al doilea dicționar este cel scris de către Al. Borza (și colaboratorii), *Dicționar etnobotanic cuprinzînd denumirile românești și în alte limbi ale plantelor din România*, publicat în anul 1968. Acest dicționar cuprinde peste 11 000 de denumiri populare românești de plante care corespund unui număr de 2 965 de specii. La fel ca în cazul celui alt

¹Seche (1969, p. 183) consideră că dicționarul botanic al lui Zach. C. Panțu are trei ediții: prima în 1902 (cu numele *Vocabular botanic cuprinzînd numirile științifice și populare ale plantelor*, publicat în „Buletinul Ierbarului Institutului Botanic”), a doua în 1906 și a treia în 1929. Totuși, pe coperta dicționarului din 1929 este specificat faptul că lucrarea reprezintă a II-a ediție.

dicționar, multe dintre fitonime sînt menționate aici pentru prima oară (ele sînt rezultatul anchetelor de teren și a comunicărilor făcute de diverși colaboratori). Scopul ambelor dicționare a fost acela de a aduna fitonimele românești și de a pune în paralel numele populare și numele științifice. Valoarea lor este augmentată de caracterul multilingv (regăsit și în listele mult mai sărace cu astfel de denumiri din secolele precedente), care se manifestă prin stabilirea corespondențelor dintre fitonimele românești și cele din limbile străine de circulație internațională (franceză și germană, în cazul dicționarului lui Zach. C. Panțu, și engleză, franceză, rusă și germană, în cazul dicționarului lui Al. Borza) sau cu care poporul român a avut numeroase contacte (numai în cazul dicționarului lui Al. Borza: maghiară, ucrainiană, sîrbă, carașoveană—dialect croat din Banat—, turcă, bulgară, poloneză). Denumirile, înregistrate de multe ori cu referiri la zonele geografice în care se folosesc, și corespondentele lor străine (care contribuie la procesul de stabilire a legăturilor etimologice dintre fitonimele românești și cele străine), oferă o imagine de ansamblu asupra nomenclaturii populare românești și constituie sursa principală din care au fost extrase exemplele din cadrul acestui articol.

2.1. Elemente care încadrează nomenclatura botanică populară în lexicul nestructurabil

Nomenclatura populară, așa cum a afirmat E. Coseriu în studiile sale, este strîns legată de cunoașterea de tip empiric. În consecință, numirea plantelor se face pe baza principiilor pre-științifice. Caracterul empiric se manifestă prin trei elemente: corespondența dintre denumirile populare, denumirile științifice și realitatea extralingvistică, modelul denominativ popular și taxonomia populară.

Comparația dintre denumirile populare ale plantelor, cele științifice și realitatea extralingvistică dezvăluie o suprapunere imperfectă între cele două nomenclaturi. Între cele trei elemente nu există o corespondență perfectă. O astfel de corespondență între elementele realității extralingvistice și denumirile lor există doar în cazul nomenclaturii științifice, care are drept scop descoperirea, cercetarea și numirea tuturor plantelor care există. Cu ajutorul mijloacelor moderne, cercetarea lumii naturale a dezvăluit existența multor organisme vegetale necunoscute pînă nu demult. Inventarul de organisme incluse de către botaniști în categoria plantelor (inferioare și superioare, unicelulare și multicelulare) a crescut mult în ultimul secol, acestea fiind studiate și denumite după modelul linnéan, sistem denominativ consacrat pe plan internațional (v. și Bursuc, 2011). Creatorii de denumiri botanice populare, care au avut la dispoziție doar informațiile transmise de cele cinci simțuri, au putut numi doar plantele pe care le-au putut vedea sau ale căror efecte (de cele mai multe ori dăunătoare) le-au putut remarca. Diferitele specii de plante macroscopice (specii de ciuperci, alge pluricelulare, mușchi, licheni, arbori, arbuști, plante erbacee, plante leguminoase etc.) de pe teritoriul țării noastre au primit nume deoarece sînt plante mari, cu trăsături ușor de sesizat. Există, însă, plante inferioare microscopice care au doar nume științifice, deși există pe teritoriul țării noastre de foarte mult timp (de exemplu, *Poria xantha*). Evident, astfel de plante, a căror existență nu a putut fi nici măcar intuită, nu au primit denumiri. Avînd în vedere aceste elemente, devine clar că nu există o corespondență perfectă între realitatea extralingvistică și denumirile populare ale plantelor și nici între acestea din urmă și numele botanice științifice.

Specificul denominativ popular reprezintă a doua dovadă a dimensiunii empirice. Spre deosebire de nomenclatura științifică, în cazul nomenclaturii botanice populare denominarea nu se face după reguli reglementate oficial. Totuși, prin observarea denumirilor de plante care fac parte din stratul etimologic al denumirilor create în limba română (care, de altfel, reprezintă majoritatea denumirilor înregistrate de surse), în literatura de specialitate s-a dedus existența a două modele denominative specifice: unul descriptiv și unul metaforic (v. și Milică, 2010). Tiparul denominativ descriptiv cuprinde toate denumirile care fac în mod direct referire la o trăsătură considerată esențială pentru planta respectivă. Tiparul denominativ metaforic cuprinde toate denumirile care fac indirect referire la aceleași trăsături ca cele din cadrul tiparului denominativ descriptiv. Dacă se face o comparație între aceste două tipuri de denumiri, se observă că fiecare plantă primește o serie mai mare sau mai mică de denumiri dintre care o parte sînt metaforice și o parte nemetaforice². Acest element statistic arată că cele două tipare sînt la fel de productive.

²De exemplu, *Melissa officinalis* este numită *roiniță*, *iarba-stupului*, *floarea-stupilor*, *mătăcină*, *mintă-turcească*, *roiște*

Nu trebuie uitat faptul că în cadrul nomenclurii populare a plantelor se folosesc numeroase denumiri care reflectă trăsături observabile ale plantelor (v. **Milică, 2010**). Așa cum se observă din consultarea surselor, se au în vedere trăsături care țin de diferite caracteristici ale plantei: culoarea (*gălbiniță* – *Galeobdolon luteum*; *roșioară* – *Calendula officinalis*; *ruginiță* – *Asplenium rutamuraria*), aspectul sau forma sa (*buboasă* – *Potentilla anserina*; *rotundă* – *Pelargonium zonale*; *iarbă-ghimpoasă* – *Crypsis aculeatus*), gustul (*dulceață* – *Taraxacum officinale*; *iuțan* – *Lactarius piperatus*), mirosul (*puturoasă* – *Arctostaphylos uva-ursi*; *burete puturos* – *Phallus impudicus*), substanțele secretate (*lăptucă* – *Russula vesca*), locul de creștere al plantei (*mlăștiniță* – *Luzura pilosa*; *mocioară* – *Juncus conglomeratus*; *flori de mălăiște* – *Equisetum arvense*), perioada/luna de creștere, recoltare sau înflorire (*primăvăriță* – *Galanthus nivalis*; *văratică* – *Adonis vernalis*, *noptiță* – *Mirabilis jalapa*; *pere sintămărești*), acțiuni ale plantei sau comportamentul ei (*adormițele* – *Ipomaea*; *răsuflătoare* – *Lycoperdum perlatum*), întrebuințarea sa (în gospodărie: *butcă* – *Lagenaria siceraria*; *măturișcă* – *Artemisia annua*; în medicina populară: *buruiiană de năduf* – *Hypericum perforatum*; *buruiiană de roșeață* – *Echium vulgare*; *dalac, foaie de dalac* – *Paris quadrifolia*; în practici magice: *iarba datului și faptului* – *Herniaria galabra*; *iarba dragostei* – *Botrychium lunaria*) și efecte dăunătoare (*buruiiană năroadă* – *Atropa belladonna*; *burete veninos* – *Amanita muscaria*; *iarba-dracului* – *Datura stramonium*).

Legătura dintre denumire și realitatea extralingvistică este foarte strânsă. Deși diverse, denumirile populare ale plantelor, au, totuși, un numitor comun: trăsătura considerată esențială. Altfel spus, acest sistem eterogen are coerență internă. Aceeași trăsătură esențială este oglindită constant în mai multe denumiri, metaforice și nemetaforice. Astfel, pentru ciupercile care au pălăria adâncită în mijloc sau pentru cele al căror corp vegetativ are formă concavă se folosesc următoarele denumiri: *ceșcuța babei* (*Dicciotis venosa*), *copeneată* (*Lactarius piperatus*; *Russula cyanoxantha*), *lighenuțe* (*Clitocybe geotropa*; *Paxillus involutus*), *păhăruțele* (*Acetabula vulgaris*), *pîlnioară* (*Clitocybe infundibuliniformis*), *scafiță* (*Crucibulum leve*; *Cyathus striatus*), *urechiușe* (*Aleuria aurantia*; *Cantharellus cibarius*; *Peziza badia*; *Peziza repanda*; *Sarcoscypha coccinea*; *Tremiscus helvelloides*). Pentru plantele care trăiesc în apă se folosesc fitonimele: *broasca apei* (*Potamogeton lucens*), *buciniș de baltă* (*Cicuta virosa*), *cucută de apă* (*Cicuta virosa*), *foarfeca bălții* (*Stratioties aloides*), *iarba broaștelor* (*Hydrocharis morsus-ranae*), *limba apei* (*Potamogeton natans*), *mană de apă* (*Glyceia aquatica*), *otrățel de apă* (*Urticularia vulgaris*), *rourică, plutitoare* (*Glyceria fluitans*) și *tidvă de apă* (*Nymphaea alba*), trăsătura ecologică fiind indicată direct (în general, printr-un termen care indică un tip de apă stătătoare sau curgătoare sau prin însuși termenul „apă”) sau indirect (printr-un termen care face referire la un animal care trăiește în mediul acvatic, cum ar fi broasca). Plantele ale căror inflorescențe au formă de spice numeroase și colorate se numesc: *moțu curcanului* (*Amaranthus caudatus*), *nasu-curcanului* (*Polygonum originale*), *creasta-cocoșului* (*Celosia cristata*; *Leonurus cardiaca*), făcându-se legătura între forma inflorescenței plantelor și părțile anatomice ale păsărilor cu care acestea seamănă. Pentru plantele care secretă substanțe lichide se folosesc denumirile: *laptele cînelui* (*Euphorbia esula*), *laptele-cucului* (*Euphorbia helioscopia*), *laptele păsării* (*Ornithogalum umbellatum*), *laptele lupului* (*Euphorbia helioscopia*), *laptele-stîncei, lăptișor* (*Androsace chamæjasme*), făcându-se asocierea între consistența și culoarea substanței secretate și consistența și culoarea produsului animal.

A treia dovadă a dimensiunii empirice a numirii plantelor inferioare este reprezentată de taxonomia populară care este, așa cum s-a remarcat în studiile de specialitate, implicită. Spre deosebire de nomenclatura botanică științifică, care este independentă de taxonomia botanică, în cazul nomenclurii botanice populare clasificarea este codificată în însăși denumirile folosite pentru a numi plantele (v. **Lampman, 2010**; **Berlin et al., 1973**; **Friedberg, 1982**; **Hunn, 1982**; **Johnson-Gottesfeld & Hargus, 1998**; **Morris, 1984**). Prin analiza acestora, se poate deduce modul în care reprezentanții diverselor comunități ordonează, pe baza criteriului trăsăturilor comune, plantele inferioare și superioare. Un exemplu elocvent este reprezentat de denumirile generice care se folosesc pentru plantele inferioare. Din punctul de vedere al clasificării științifice, sînt împărțite în patru categorii în funcție de caracteristicile lor morfologice și

(Panțu, 1906, p. 289) și *Glyceria fluitans* primește denumirile *rourică, firuță, iarbă-dulce, plutitoare* (Panțu, 1906, p. 242).

filogenetice marcante: alge, mușchi, licheni și ciuperci. Din perspectiva cunoașterii pe baza principiilor empirice, acest grup mare de plante se împarte în doar două categorii: *mușchi* și *ciuperci/bureți*. În cazul grupului de plante numit alge, în nomenclatura populară nu există un termen generic. *Algă*, care îndeplinește toate caracteristicile unui astfel de termen, a pătruns prin intermediul limbajului științific. Din perspectiva nomenclaturii populare, nu există un termen generic propriu-zis pentru această categorie de plante. Deoarece aceste plante nu au adus niciun folos gospodăriei țărănești și nici nu au fost privite ca un grup omogen, nu au primit un nume categorizator propriu-zis. Pentru grupul briofitelor, în nomenclatura botanică populară se folosește termenul generic *mușchi*. Cu acest nume sînt cunoscute plantele de mici dimensiuni, care cresc mai ales în păduri, sub formă de colonii de culoare verde. În cazul categoriei lichenilor se înregistrează, aparent, doi termeni generici: *lichen* și *mușchi*. Termenul *lichen*, la fel ca *algă*, a pătruns prin intermediul limbajului științific. Deoarece atât pentru briofite, cît și pentru licheni, se folosește termenul *mușchi*, este clar că denominatorii populari nu au făcut diferența între cele două grupuri de plante și le-au considerat ca indivizi aparținînd aceleiași categorii, mai ales că, în ceea ce privește structura de suprafață, plantele din cele două grupuri au aceleași trăsături ecologice și morfologice.

Dacă pentru alge nu s-a înregistrat folosirea unui nume generic și pentru briofite și licheni s-a folosit unul singur, în cazul plantelor criptogame fără clorofilă se folosesc doi termeni generici: *burete* și *ciupercă*. Consultarea diferitelor surse (dicționare de limbă română, enciclopedii, dicționare și lucrări de botanică) a dus la cîteva observații: relația dintre *burete* și *ciupercă* este una de parte-întreg, *burete* a căpătat nuanțe regionale, populare, în timp ce *ciupercă* este termenul neutru. Pentru oamenii obișnuiți, termenii denumesc acele plante inferioare care pot fi văzute cu ochiul liber, comestibile, necomestibile și toxice, parazite sau saprofite, care cresc pe cioate, trunchiuri de copaci, solul pădurii sau pajiști, margini de drumuri, cu pălărie și picior sau sub formă de copită. Ambii au căpătat, în timp, statut de termen generic și sînt considerați aproape sinonimi. *Ciupercă*, spre deosebire de *burete*, este preferat de botanică care îl folosește pentru a numi toate plantele criptogame și lipsite de clorofilă, macroscopice și microscopice. Pentru plantele superioare necultivate se folosesc numele generice *buruiiană* și *iarbă* (tiparul denominativ [*buruiiană*/*iarbă* + determinant genitival/în acuzativ] fiind intens folosit în fitonimia populară; v. și [Milică, 2010, 2012](#)).

Din cele prezentate, se observă clar că fitonimele populare reflectă cunoașterea lumii plantelor prin intermediul principiilor pre-științifice. Toate delimitările și clasificările specifice nomenclaturii botanice se fac în ordinea lucrurilor, în ceea ce ține de extralingvistic. Baza este reprezentată de informațiile despre lumea înconjurătoare adunate cu ajutorul simțurilor cu care este înzestrat omul.

2.2. Elemente care încadrează nomenclatura botanică populară în lexicul structurabil

Caracteristicile care apropie nomenclatura botanică populară de lexicul structurabil sînt: diferențierile diatopice, diastratice și diafazice, variațiile identificate în corpul fonetic al unor termeni, folosirea aceluiași nume pentru mai multe elemente din domeniul extralingvistic, folosirea mai multor nume pentru același element din domeniul extralingvistic și diversitatea etimologică a fitonimelor.

Pe baza informațiilor din dicționarele lingvistice și etnobotanice se pot identifica, în cazul acestei nomenclaturi, diferențieri diatopice, diastratice și diafazice, exact ca în cazul cuvintelor din lexicul comun (v. [Zamfirescu, 2014a](#)). Desigur, informațiile de acest tip nu au fost identificate în cazul tuturor denumirilor populare de plante din cauza lacunelor din literatura de specialitate. Totuși, identificarea acestor diferențieri în cazul multor denumiri dovedește că în nomenclatura botanică populară există astfel de variații. Astfel, din punct de vedere geografic, în diverse zone ale țării se cunosc și se folosesc anumite fitonime. Cîteva exemple în acest sens sînt: *Boletus edulis* este numit în Moldova *hrib* și în Muntenia *mănătarcă/mînătarcă*, *Covallaria majallis* se numește în Moldova *lăcrămioare* și în Muntenia *mărgăritărel*, *Lappa major* se numește în Moldova *brusture*, în Banat *captalan* și în Muntenia *lipan*, *Leucantheum vulgare* este numită *mărgărit* în Moldova, *ochiul-boului* în Transilvania și *tătăișe* în Bucovina, iar *Anemone pulsatilla* a primit numele *dediței* în Bucovina și *suflețele* și *vînturile* în Banat.

În cazul fitonimelor populare, mărcile diastratice nu sînt foarte bine reprezentate în dicționarele lingvistice. Se folosește, totuși, în mod constant, marca (*bot.*), care arată apartenența denumirilor respective

la un domeniu de activitate (în cazul acesta, domeniul botanicii populare) și marca (*reg.*), care marchează utilizarea regională a unor denumiri (ca, de exemplu, în cazul fitonimelor *fulie* – *Narcissus poeticus*, *viorea* – *Scilla bifolia*). Mai rar, apar mărcile *popular* (ca în cazul fitonimelor *lingura zînei* și *lingura zînelor*) și *învechit* (de exemplu, în cazul fitonimelor *păliciune* și *pălitură*) (conform DLR).

În cadrul nomenclaturii populare, variația expresivă va fi urmărită doar la nivel lexical datorită tipului de elemente supuse analizei. Denumirile populare sînt analizate din perspectiva unei simple liste, în cadrul căreia termenii nu intră în interacțiune unul cu celălalt, ca în cazul unui text. Variația se observă în cadrul denumirilor care sînt folosite în paralel pentru a denumi o singură plantă. Din punct de vedere etimologic, plantele au denumiri moștenite, împrumutate sau create în limba română (care pot fi descriptive sau metaforice, după cum s-a discutat, pe scurt, mai sus). Denumirile create în limba română, reflectă, direct sau indirect, trăsătura considerată marcantă pentru planta respectivă, de cele mai multe ori motivul pentru care au primit un nume fiind evident. Unele dintre ele au pătruns în limba standard, altele au caracter regional, dialectal sau, foarte rar, țin de idiolect (de exemplu, denumirea *ciuperci de-ale moașii* – *Boletus scaber*, care aparține idiolectului unei femei din zona Făgărașului, a fost culeasă recent de către Constantin Drăgulescu și publicată în lucrarea sa din 1995). Astfel, alegerea unui singur nume din cadrul acestora implică alegerea unui anumit nivel al limbii și, în cazul denumirilor din stratul etimologic secundar (denumirile create în limba română), aducerea în prim-plan a unei anumite trăsături. Cîteva exemple în acest sens sînt: *Allium sativa* se numește *usturoi* (denumire din limba standard, creat în limba română și care indică gustul arzător al plantei) și *ai* (denumire regională, moștenită din latină), *Brassica oleracea* a primit denumirile *curechi* (denumire regională, specifică Moldovei, moștenită din limba latină) și *varză* (denumire din limba standard, moștenită din limba latină), *Rosa centifolia* a primit numele *trandafir* (termen din limba standard, împrumutat din neogreacă) și *roză* (împrumut cult, prețios), *Convallaria majallis* este numită *lăcrămioară* (denumire folosită în Moldova, creată în limba română prin asocierea formei florilor cu cea a secreției glandelor lacrimale), *mărgăritărel* (denumire creată în limba română, care are la bază asocierea dintre forma florilor plantei și a podoabelor de preț), *georgițe* (denumire folosită în Banat, creată în limba română, care indică perioada de înflorire a plantei) și *cerceluși* (denumire folosită în Dobrogea, creată în limba română, pe baza asemănării dintre plantă și podoabele purtate de femei), *Boletus edulis* este numit *hrib* (denumire regională, folosită în Moldova) și *mănătarcă* (denumire regională, folosită în Muntenia). La fel, folosirea, în locul denumirilor populare, a celor științifice (*Allium sativa*, *Brassica oleracea* etc.) implică raportarea la stilul științific.

Termenii metaforici din stratul denumirilor create în limba română evidențiază latura imaginar-creatoare a denominatorului popular. Aceste nume reliefează imaginarul creștin și pre-creștin, imaginarul gospodăriei țărănești (cu obiectele și animalele specifice) și dimensiunea afectivă a ființei umane. Imaginarul creștin este evidențiat de fitonime care au în componența lor numele divinității, al diferiților sfinți sau unul din numele date diavolului: *cornul-dracului* (*Spirea aruncus*), *dintele-dracului* (*Polygonum hydropiper*), *mușcatu-dracului* (*Knautia arvensis*), *scaiul-dracului* (*Eryngium campestre*), *lemnul Maicei Domnului* (*Santolina chamaecyparissus*), *iarba sfîntului Ioan* (*Actea spicata*), *poala Sîntei Marii* (*Chrysanthemum parthenium*), *isma Maicei Preciste* (*Tanacetum balsamita*), *săgeata lui Dumnezeu* (*Orobancha caryophyllacea*). Stratul pre-creștin este evident prin fitonimele care fac referire la tot felul de entități păgîne: *coarda ielelor* (*Glechoma hederacea*), *hora Rusalilor* (*Marasmius oreades*), *lingura Frumoaselor*, *lingura strigoaicei* (*Ganoderma lucidum*), *mana zînelor* (ciupercă neidentificată), *smăoaică* (*Laserpitium latifolium*), *steagul zînelor* (*Cuscuta epythinum*). În nomenclatura fitonimică populară se utilizează frecvent nume care evidențiază obiecte specifice vieții rurale sau animale specifice faunei noastre. Cîteva fitonime care fac referire la obiecte din gospodăria țărănească sînt: *lozie* (*Salix urpurea*), *mături* (*Kochia scoparia*), *măciuca ciobanului* (*Echinops comutatus*), *măturile* (*Cenaturea jurineifolia*), *soponel* (*Saponaria officinalis*), *troacă* (*Curcubita langanaria*), iar cîteva care fac referire la animale domestice și sălbatice specifice spațiului nostru geografic sînt: *cuibul-rîndunelei* (*Neottia nidus*), *iarba lupului* (*Doronicum austriacum*), *limba vacii* (*Scolopendrium vulgare*), *măzărîchea cucului* (*Orobus niger*), *oiță* (*Anemone nemorosa*), *ochiu-mîței* (*Echium vulgare*), *ochiul bouului* (*Aster amellus*), *piperul lupului* (*Asarum europaeum*), *salata iepurelui*

(*Prenantes purpurea*), *șoricel* (*Erigeron canadensis*). Nu trebuie uitate nici denumirile care conțin o notă ironică sau ludică precum: *paștele calului*, *punga popei*, *straița popei* (*Capsella bursa-pastoris*), *scăetele popii* (*Xanthium strumarium*), *săpunul popei* (*Saponaria officinalis*), *ouăle popii* (*Helleborus purpuraceus*). Dimensiunea afectivă se manifestă prin intermediul denumirilor care, din punct de vedere lexical, sînt diminutive și augmentative. Cîteva fitonime care reprezintă cuvinte sau conțin cuvinte care, din punct de vedere lexical, sînt derivate cu sufixe augmentative și diminutive sînt: *mălăoie* (*Helianthemum alpestre*), *răchitan* (*Lythrum silicaria*) și *lemnuscă* (*Lythrum silicaria*), *oușoare* (*Streptopus amplexifolius*), *pomușioară* (*Ribes rubrum*), *pupezele* (*Orobus vernus*), *pufușor* (*Trifolium arvense*), *răchițele* (*Vaccinium oxycoccos*).

În afară de diferențierile de ordin diatopic, diastratic și diafazic, fitonimele populare sînt caracterizate de imprecizie denominativă (pentru o analiză a trăsăturilor terminologiei fitonimice populare v. **Milică, 2010**, p. 77–87). Această trăsătură cuprinde două cazuri: o singură denumire este dată mai multor plante și o singură plantă primește mai multe denumiri. Astfel, nomenclatura botanică populară se apropie de lexicul comun, ale cărui componente sînt caracterizate de sinonimie și polisemie. Majoritatea plantelor au, în medie, cel puțin trei-patru denumiri, cu origini diferite și formate după tipare denominative și formative (compunere, derivare) diferite, în funcție de caracteristica care a fost considerată importantă pentru planta respectivă de către denominatorul popular. Astfel, planta numită științific *Coronilla varia* primește denumirile populare *coroniște*, *ciocîrlan*, *cunună*, *cununiță*, *floare-de-trînși*, *sămăchișă*, *unghia-găinii*; *Holcus lanatus* primește denumirile *flocoșică*, *iarba-cailor*, *olei*, *ovăs-dulce*; *Lysimachia vulgaris* este numită *gălbășoară*, *floare-de-lungoare*, *gălbinele*, *iarbă-de-lungoare*, *rădăcină-de-lungoare*; pentru *Panicum crus-galli* se folosesc denumirile *iarbă-bărboasă*, *costrei*, *iarbă-ghimpoasă*, *mohor*, *mohor-gros* și *Levisticum officinale* se numește *leuștean*, *buruiană de lungoare*, *buruiana lingoarii*. Numirea mai multor plante cu aceeași denumire este motivată de prezența aceleiași caracteristici (culoare, miros, gust, locul creșterii) în cazul tuturor plantelor care au primit numele respectiv. Cu fitonimul *ghiocei-bogați* se numesc *Leucojum ativum* și *Leucojum vernum* (florile lor seamănă cu cele ale ghiocelilor); *gemănariță* este fitonimul folosit pentru *Orchis fusca*, *Orchis morio*, *Orchis papilionacea* (rădăcinile acestor orhidei sînt formate din mai mulți rizomi îngemănați), *gălbinele* pentru *Callendula officinalis*, *Cantharellus cibarius* (florile lor au culoare galbenă), *firuță* pentru *Glyceria fluitans*, *Poa annua*, *Poa trivialis*, *Poa pratensis* (au frunzele foarte subțiri și cu formă alungită) și *dumbravnic* pentru *Eupatarium cannabinum* și *Melittis melissophyllum* (ambele cresc în păduri).

Un alt aspect al variației acestor denumiri este constituit de variația la nivel fonetic și la nivel morfolo-gico-lexical.

Cîteva exemple în acest sens sînt fitonime ca: *albastră–albăstriță–albăstrea* (*Centaurea cyanus*), *bobovnic–bobornic–pribolnic* (*Veronica beccabunga*), *bostan–bostănel–bostănei* (*Curcubita pepo*; Moldova), *budiană–budiene* (*Tagetes erecta*; Banat, Muntenia), *lăuruscă–levușcă–răuruscă* (*Vitis vinifera*), *pepenică–pepeniță–pepeni* (*Trifolium arvense*), *porumbar–porombar–porumbrel–scorombar* (*Prunus spinosa*), *răchițele* (Bucovina)–*răchițele* (*Vaccinium oxycoccos*; Moldova), *sînzuiană–sînzîiene* (*Galium verum*; Transilvania), *solvîrv–solvîrv–sovîrc–sovovîrv* (*Origanum vulgare*; Transilvania), *tilișcă–telișcă* (*Circea lute-tiana*; Transilvania), *țintaulă–țintaură* (*Erythrea centaureum*; Transilvania), *ghiorele* (Moldova)–*giorele* (Transilvania)–*viorică–vioarele* (*Scilla bifolia*), *volbură–holbură–volvură–holboră* (*Convolvulus arvensis*)³.

Alături de aceste elemente, trebuie menționat faptul că nomenclatura populară conține termeni a căror origine nu poate fi mereu stabilită exact, care se dezvoltă sau dispar în funcție de dezvoltarea sau dispariția unei activități și care au, uneori, o circulație restrînsă, nemediatizată (**Florescu, 2011**). Denumirile populare sînt moștenite (ex: *ai*), împrumutate din limba altor popoare (ex: *drăgaică* provine din bg. *dragaika*), calcuri după denumiri populare străine (ex: *gura-leului* are corespondent pe fr. *gueule de lion* și pe germ. *Löwenmaul*) (**Bejan, 1991**, p. 161) sau sînt creații originale în limba comunității care le folosește (ex: *nebunariță* pentru *Datura stramonium*). O privire atentă asupra listelor de astfel de denumiri și consultarea monografiei consacrată acestora alcătuită de **Bejan (1991)** arată că denumirile

³Se observă că fitonimele care prezintă diferențe fonetice și morfo-lexicale numesc, de multe ori, aceeași plantă.

populare nu sînt create după reguli reglementate de un cod. Astfel, denumirile populare pot fi sintetice, adică alcătuite dintr-un singur element lexical (ex.: *bănuței*), sau analitice, adică alcătuite din două sau mai multe elemente (ex.: *brînză-vacii*). Denumirile sintetice pot fi cuvinte de bază (ex.: *măr*) sau derivate (progresive: *pelinariță*, *desfăcătoare* sau regresive: *agud* de la *agudă*). Denumirile analitice sînt alcătuite prin compunere de la un termen-centru care primește determinare. Pot fi compuse prin coordonare (ex.: *unt-și-brînză*), juxtapunere (*mătrăgună-doamnă-bună*), prin subordonare și compuse-propoziții (*mărită-mă-mamă*). În cazul compuselor prin subordonare, termenul centru este, în general, un substantiv (ex.: *burete-nebun*), dar se înregistrează cîteva denumiri în cazul cărora acesta este reprezentat de un numeral cardinal sau un pronume demonstrativ (ex.: *treizeci-de-argînți*, *cel perit*). Determinanții folosiți sînt variați: adjective, substantive, pronume demonstrative, numerale cardinale și ordinale, adverbe și propoziții (ex.: *ciupercă albă*, *burete de mesteacăn*, *floarea-Sfintei-Marii*, *buruiiana-celor-slabi*, *mazăre-de-patruzeci-de-zile*, *mere-devreme*, *fisaică-ce-se-urcă*). Subordonarea poate fi acuzativală cu prepoziție (*ai-de-grădină*, *buruiiană-pentru-negi*, *burete-cu-creastă*, *ciupercă-de-pe-coastă* etc.) și fără prepoziție (ex.: *burete-roșu*) sau genitivală (*cucuta-bălților*). De multe ori, termenul secundar este alcătuit tot prin compunere, conținînd, la rîndul său, mai multe elemente lexicale, și, uneori, este el însuși determinat (ex.: *poala-Sfintei-Marii*, *buruiiană-de-durere-de-toate*, *buruiiană-de-beșica-cea-rea*, *sînge-de-nouă-frați*). De asemenea, trebuie precizat faptul că denumirile botanice populare au ca sursă creațiile individuale (bazate pe împrumuturi și creații originale pe baza procedeelelor formative—compunere, derivare—și denominative—descriptive și metaforice—consacrate) care se răspîndesc, ca orice fapt de limbă, pe un anumit teritoriu. Denumirile populare de plante au fost create pentru a comunica despre aceste elemente ale lumii naturale și sînt transmise din generație în generație pe cale orală, sînt îmbogățite cu noi denumiri și, în cadrul comunității ce le utilizează, sînt supuse modificărilor (de ordin fonetic, morfologic sau lexical). Din aceste motive, traducerea lor dintr-o limbă are un grad mare de dificultate.

3. Concluzii

Avînd în vedere elementele prezentate, devine clar că fitonimele populare se află la granița dintre lexicul structurabil și nestructurabil. Ele aparțin lexicului terminologic al botanicii populare și limbii comune. Termenii din nomenclatura botanică populară sînt foarte legați de extralingvistic, realizează delimitări în ordinea lucrurilor în funcție de mijloacele empirice ale cunoașterii (simțurile) și de capacitatea cognitivă a denominatorilor și, concomitent, tind spre limba comună, fapt dovedit de folosirea procedeelelor formative și denominative specifice limbii române, de prezența deformărilor, a accidentelor fonetice și a variației, de conținutul emoțional-afectiv al termenilor, de sugestivitatea și de diversitatea etimologică a lor.

Mulțumiri

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului *Dicționarele multilingve românești. Istoric și tipologie* (PN-II-RU-TE-2014-4-0195), finanțat de Consiliul Național al Cercetării Științifice – Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățămîntului Superior al Cercetării (CNCS – UEFISCDI).

Bibliografie

A. Lucrări de referință

Anderson, E.N., Pearsall, D., Hunn, E. & Turner, N. (2011). *Ethnobiology*, Wiley-Blackwell, New Jersey.

Avram, A. (1951). *Despre originea numelor de plante*, „Cum vorbim”, 9–10, p. 35–36.

Bejan, D. (1991). *Nume românești de plante*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

Berlin, B., Breedlove, D.E. & Raven, P.H. (1973). *General Principles of Classification and Nomenclature in Folk Biology*, „American Anthropologist”, vol. 75, p. 214–242.

Bolba, D., Stana, D. & Drăgulescu, C. (2001). *Botanica*, vol. II, Editura Academic Press, Cluj-Napoca.

Bidu-Vrânceanu, A. (2000). *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universității din București.

Bidu-Vrânceanu, A. (2007). *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, Editura Universității din București.

- Bursuc, A. (2011). *Terminologia botanică din perspectivă coșeriană*, „Anuar de Lingvistică și Istorie Literară”, tom LI, p. 111–121.
- Bursuc, A. (2015). *Cîmpul lexical al numelor de rudenie în limba română*, Casa Editorială Demiurg, Iași.
- Cabré, M. T. (1999). *Terminology, Theory, methods and applications*, translated by Janet Ann DeCesaris, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Canarache, A. (1970). *Lexicografia de-a lungul veacurilor. De cînd există dicționare?*, Editura Științifică, București.
- Chivu, Gh. (2013). *Nume de plante în texte vechi românești*, în O. Felecan (ed.), „Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția a II-a: Onomastica din spațiul public actual (ICONN 2), 9–11 mai 2013”, Baia Mare, p. 1000–1015.
- Coseriu, E. (1986). *Principios de semántica estructural*, versiune spaniolă de Marcos Martínez Hernández, revizuită de către autor, ed. a II-a, Biblioteca Románica Hispánica, Editorial Gredos, Madrid.
- Coseriu, E. (1987). *Palabras, cosas y términos*, Separata, Universidad de la Laguna, Secretariado de publicaciones.
- Coseriu, E. (1994). *Arhitectura și structura limbii*, în *Prelegeri și conferințe*, supliment al „Anuarului de lingvistică și istorie literară”, vol. XXXIII, 1992–1993, seria A, Lingvistică, Iași.
- Coteanu, I. (1942). *Prima listă a numelor românești de plante*, Institutul de Lingvistică Română, București.
- Desmet, I. (2007). *Terminologie, culture et société. Éléments pour une théorie variationniste de la terminologie et langues de spécialité*, „Cahiers du Rifal”, 26, p. 3–13.
- Drăgulescu, C. (1992). *Botanica populară la Mărginimea Sibiului*, Muzeul Brukenthal, Sibiu.
- Drăgulescu, C. (1995). *Botanica populară în Țara Făgărașului*, Editura Constant, Sibiu.
- Drăgulescu, C. (2002). *Ciupercile în vocabularul românesc*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.
- Drăgulescu, C. (2012). *Botanica populară în Valea Hirtibaciului*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.
- Făgăraș, M. (2007). *Botanica sistematică I (Thallobionta et Bryobionta)*, Ovidius University Press, Constanța.
- Fătu, A. (1874). *Inercările pentru dezvoltarea științelor naturale în România, Discursul de recepțiune*, în *Societatea Academică Română*, Tipografia Statului, București.
- Florescu, C. (2011). *Eugeniu Coșeriu și cheștiunea relației dintre terminologiile științifice și cele populare*, „Anuar de Lingvistică și Istorie Literară”, tom LI, p. 187–197.
- Friedberg, C. (1982). *Operative Aspects of Folk Classification*, „Journal of the Polynesian Society”, nr. 1, p. 102–109.
- Grecescu, D. M. (1909). *O schițare din Istoria Botaniceii. Începutul, mersul și progresele sale în general și la noi în parte*, Institutul de Arte Grafice Carol Gobl, București.
- Grițescu, Gh. P. (1920). *Despre licheni*, Tipografia Universală, București.
- Guiraud, P. (1967). *Structures étimologiques du lexique français*, Librairie Larousse, Paris.
- Hays, T. E. (1982). *Utilitarian/Adaptationist Explanations of Folk Biological Classification: Some Cautionary Notes*, „Journal of Ethnobiology”, vol. 2, nr. 1, p. 89–94.
- Hunn, E. (1982). *The Utilitarian Factor in Folk Biological Classification*, „American Anthropologist”, s.n., vol. 84, nr. 4, p. 830–837.
- Ispas, B. & Moldovan, V. (1977). *Tipurile de polisemie regulată a substantivelor – denumiri de plante în limbile română și rusă*, „Analele Universității Timișoara”, seria Științe Filologice, XV, p. 155–158.
- Johnson-Gottesfeld, L. M. & Hargus, S. (1998). *Classification and Nomenclature in Witsuwit'en Ethnobotany*, „Journal of Ethnobiology”, vol. 18, nr. 1, p. 39–68.
- Lampman, Aa. (2010). *How Folk Classification Interacts with Ethnoecological Knowledge: A Case Study from Chiparos, Mexico*, „Journal of Ecological Anthropology”, vol. 14, nr. 1, p. 39–51.
- Milică, I. (2010). *Modele savante și modele naive în cadrul numelor de plante*, „Limba română”, Chișinău, vol. XX, nr. 11–12, p. 77–87.
- Milică, I. (2012). *Plant Names, a Cognitive Approach*, în V. Polyakov & V. Solovyev (ed.), *Cognitive Modeling in Linguistics*, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, p. 105–120.
- Milică, I. (2013). *Christian imagery in Romanian folk plant names*, „Text și discurs religios”, nr. 5, p. 313–334.
- Milică, I. (2014). *Introducere în stilistică*, curs universitar nepublicat (ținut în anul universitar 2013–2014, la Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, din Iași).
- Morris, B. (1984). *The Pragmatics of Folk Classification*, Journal of Ethnobiology, vol. 4, nr. 1, p. 45–60.
- Moscal, D. (2013). *Teoria cîmpurilor lexicale. Cu aplicație la terminologia populară a formelor de relief pozitiv*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- Munteanu, Șt. & Țăra, V. (1983). *Istoria limbii române literare. Privire generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Orășanu, Șt. (1900). *Botanica populară. Note critice*, Tipografia Corpului Didactic C. Ispășescu & G. Brătănescu, București.
- Păltineanu, V. (1982). *Terminologia populară și terminologia științifică în ihtonimie*, „Studia Universitatis Babeș Bolyai”, XXII, Philologia, fasc. 1, p. 3–9.
- Pricop, A.-M. (2016). *Preliminaries to a Typology of Romanian Multilingual Dictionaries*, „Philologica Jassyensia”, XII, 2 (24), p. 159–165.
- Reinheimer-Rîpeanu, S. (1981). *Denumirile românești ale ciupercilor*, „Limba română”, XXX, 6, p. 585–595.
- Sava, D. (2006). *Algele macrofite de la litoralul românesc al Mării Negre, Ghid ilustrat*, Ovidiu University Press, Constanța.

- Sălăgeanu, Gh. & Sălăgeanu, A. (1985). *Determinator pentru recunoașterea ciupercilor comestibile, necomestibile și otrăvitoare din România*, Editura Ceres, București.
- Seche, M. (1969). *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. II. *De la 1880 până astăzi*, Editura Științifică, București.
- Tănase, C. & Mititiuc, M. (2001). *Micologie*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
- Ursu, N. A. (1962). *Formarea terminologiei științifice românești*, Editura Științifică, București.
- Vascenco, V. (1975). *Probleme de terminologie lingvistică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Zamfirescu, O. (2014a). *Diferențieri diatopice, diastratice și diafazice în denumirile românești de plante inferioare*, în „Literature, Discourse and Multicultural Dialogue”, Universitatea „Petru Maior”, Tîrgu Mureș, p. 475–485.
- Zamfirescu, O. (2014b). *The Characteristics of the Romanian Common Names given to Lower Plants*, „Agronomy Series of Scientific Research / Lucrări Științifice Seria Agronomie”, vol. 57, nr. 1, p. 283–288.

B. Dicționare și enciclopedii

- Borza, A. (1968). *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, 1998, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, 2010, Ediție anastatică după *Dicționarul limbii române (DA)* și *Dicționarul limbii române (DLR)*, Tomul I: A–B, Tomul II: C, Tomul III: D–Deținere, Tomul IV: Deținut–Dyke, Tomul V: E, Tomul VI: F–I/Î, Tomul VII: J–Lherzolită, Tomul VIII: Li–Luzulă, Tomul IX: M, Tomul X: N–O, Tomul XI: P–Pogribanie, Tomul XII: Pogrijenir–Q, Tomul XIII: R–Sclabuc, Tomul XIV: Scladă–Spongios, Tomul XV: Spongiar–Ș, Tomul XVI: T, Tomul XVII: Ț–U, Tomul XVIII: V–Vizurină, Tomul XIX: Viclă–Z, Editura Academiei Române, București.
- Drăgulescu, C. (2010). *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.
- DȘL = Bidu-Vrânceanu, A., Călărașu, C., Ionescu-Ruxândoiu, L., Mancaș, M. & Pană Dindelegan, G. (2005). *Dicționar de științe ale limbii*, Ediția a II-a, Editura Nemira, București.
- MDA = *Micul Dicționar Academic*, 2010, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, vol. I: A–Me, vol. II: Mi–Z, Editura Univers Enciclopedic Gold, București.
- Panțu, Z. C. (1906). *Plantele cunoscute de poporul român, Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*, Ediția I, Institutul de Arte Grafice și Editura Minerva, București.
- Panțu, Z. C. (1929). *Plantele cunoscute de poporul român, Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*, Ediția a II-a, Editura Casei Școalelor, București.
- Pârvu, C. (2002–2005). *Enciclopedia plantelor, plante din flora României*, 4 vol., Editura Tehnică, București.